

LOKALNA STRATEGIA INNOWACJI DLA POWIATU BIALSKIEGO I MIASTA BIAŁA PODLASKA, JAKO PRZYKŁAD STRATEGII OBSZARU ZAGROŻONEGO STAGNACJĄ

Mieczysław Adamowicz

Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej

Wstęp

Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego zainicjował realizację projektu „Kapitał Intelektualny Lubelszczyzny 2010 - 2013”. Realizacja tego systemowego projektu była ukierunkowana na poszukiwanie nowoczesnych czynników rozwoju Lubelszczyzny, która jako jeden z peryferyjnych regionów Unii Europejskiej wymaga zarówno wsparcia zewnętrznego ze środków Unii Europejskiej, jak też mobilizacji i uruchamiania sił i zasobów wewnętrznych. Zasobów tych należy upatrywać szczególnie w kapitale intelektualnym, obejmującym zarówno kapitał ludzki jak i kapitał społeczny, kapitał o charakterze strukturalnym jak i kapitał relacyjny.

W projekcie założono, że istnieje zależność między poziomem kapitału intelektualnego, a poziomem konkurencyjności regionu w sensie ekonomiczno – społecznym. Wewnątrz układu regionalnego, kapitału intelektualnego można upatrywać w wielu płaszczyznach i środowiskach, w cechach samych mieszkańców, w charakterze podstawowych komórek społecznych (rodzina, gospodarstwo domowe), właściwościach instytucji i organizacji przedsiębiorców.

Przeprowadzona diagnoza zasobów kapitału intelektualnego w regionie pozwoliła na zlokalizowanie lokalnych obszarów konkurencji i rozwoju oraz obszarów zagrożonych stagnacją. Badania, analizy i konsultacje społeczne wykazały, że region lubelski jest silnie zróżnicowany wewnętrznie, czego główne przyczyny leżą w przeszłości historycznej, położeniu geograficznym oraz słabości bądź braku dialogu na poziomie lokalnym i regionalnym. Mając na uwadze potrzeby budowania spójności regionalnej i lokalnej, pobudzenie aktywności społecznej i przedsiębiorczości oraz lepsze wykorzystanie wewnętrznych zasobów, zaproponowano w drugiej turze konsultacji strategii w powiatach opracowanie lokalnych strategii innowacji dla wybranych powiatów o wysokiej dynamice rozwojowej oraz powiatów tworzących obszary zagrożone stagnacją. W tej pierwszej grupie znalazły się obszary powiatu puławskiego oraz obszary powiatu łęczyńskiego i świdnickiego. W drugiej grupie znalazły się natomiast obszary powiatów ziemskich: bialskiego, chełmskiego, włodawskiego i krasnostawskiego wraz

z położonymi na tych obszarach powiatami grodzkimi – Chełmem i Białą Podlaską. Z wyjątkiem powiatu krasnostawskiego wszystkie trzy powiaty leżą w strefie przygranicznej. W niniejszym opracowaniu przedstawiono w zarysie Lokalną Strategię Innowacji (LSI) dla powiatu bialskiego i miasta Białą Podlaską.¹

Poza uzasadnieniem podjęcia pracy, teoretycznym i organizacyjnym wprowadzeniu w problematykę oraz wynikami konsultacji społecznych Lokalna Strategia Innowacji obejmuje trzy merytoryczno-analityczne rozdziały:

- diagnoza potencjału konkurencyjnego,
- diagnoza potencjału innowacyjnego,
- lokalna strategia innowacji.

po których zamieszczono zakończenie i bibliografię. Taki układ pracy sugeruje, że przeprowadzone konsultacje wpłynęły na treści zasadniczych rozdziałów dokumentu, który obejmuje łącznie 136 stron

Diagnoza potencjału konkurencyjnego

Schemat logiczny LSI zakłada, iż strategia będzie źródłem podniesienia poziomu konkurencyjności obszarów poprzez promowanie innowacyjnych sektorów gospodarki i wielopłaszczyznową współpracę różnych podmiotów w ramach lokalnego systemu innowacji. Opracowanie LSI przebiegało w czterech etapach: analityczno-koncepcyjnym, badawczo-konsultacyjnym, koncepcyjno – konsultacyjnym i wdrożeniowym. Pojęcia innowacji i innowacyjność zostały oparte na literaturze przedmiotu z podkreśleniem trzech paradygmatów: przedsiębiorczości, rozwoju technicznego, oraz zorientowanych rynkowo strategii i profesjonalnego zarządzania. Tak zaprogramowany model innowacji jest osadzony w strukturze gospodarczej i społecznej regionu, poddanej oddziaływaniu zjawisk globalnych i zewnętrznych sił konkurencyjnych i nawiązuje do koncepcji regionu uczącego się. Taki model rozwoju lokalnego powinien opierać się na zasadach trwałego i zrównoważonego rozwoju, w którym przebiega nieustanny proces tworzenia wiedzy poprzez racjonalne wykorzystywanie różnych zasobów i form kapitału, infrastruktury instytucjonalnej

¹ Strategia została opracowana przez zespół ekspertów w składzie Lech W. Zacher, Krystyna Leśniak-Moczuk, Alina Betlej, Irena Niećko, Dawid Błaszczak

oraz kreatywne formy powiązań i reakcji między elementami struktury i podmiotami działań.

Lokalna Strategia Rozwoju powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska została oparta na diagnozie potencjału konkurencyjnego i innowacyjnego obszaru, który na podstawie różnych ekspertyz sporządzonych w ramach projektu Kapitał Intelktualny Lubelszczyzny 2010-2013 został zakwalifikowany, jako obszar stagnacji. Zarówno nieodległa przeszłość historyczna, położenie, jak również istniejące formy aktywności oraz niedostatki strategicznego zarządzania regionem czynią to założenie dyskusyjnym w odniesieniu do przyszłości.

Omawiany obszar obejmuje miasto Biała Podlaska liczące 58 tys. ludności, 17 gmin wiejskich i 2 gminy miejskie (Terespol i Międzyrzec Podlaski), który zamieszkuje łącznie 114 tys. mieszkańców. Z powierzchnią 2754 km² jest to największy powiat województwa lubelskiego i trzeci pod względem wielkości w Polsce. Szczególne znaczenie dla rozwoju powiatu ma przygraniczne położenie, na zewnętrznej granicy Unii Europejskiej, przez które przechodzą szlaki komunikacyjne, zarówno drogowe jak i kolejowe. To położenie przy linii kolejowej E-20 było nieźle wykorzystywane w przeszłości, przy tej bowiem linii kolejowej funkcjonował wielki port przeładunkowy w Małaszewiczach, który obecnie próbuje odbudować swój potencjał. Przez powiat przechodzi jedyny na Lubelszczyźnie planowany odcinek autostrady A-2, który mógłby stać się ważnym wyznacznikiem rozwoju istniejącego na tym terenie potencjału transportowego i logistycznego. Potencjalny rozwój infrastruktury drogowej i logistycznej, w tym przejść i przepraw granicznych, urzędzeń magazynowych, przeładunkowych przy szlakach kolejowych, drogowych i lotniczych to potencjał, który może być wykorzystany przy wspieraniu w ramach regionalnej polityki przez władze powiatowe i wojewódzkie.

Powiat bialski jest obszarem o charakterze rolniczym z potencjałem rozwoju rolnictwa ekologicznego, przetwórstwa rolno – spożywczego oraz pozarolniczego wykorzystania obszarów wiejskich do tworzenia niekonwencjonalnych źródeł energii oraz eko i agro turystyki oraz turystyki wielokulturowej. Miasto Biała Podlaska wypełnia i może rozwijać funkcje tranzytowe, usługowe i handlowe ukierunkowane na obsługę obywateli zza wschodniej granicy. Jako miasto posiada dwie uczelnie wyższe jest siedzibą innych instytucji edukacyjnych. Ma realne podstawy na rozwój ośrodka akademickiego kształcącego nie tylko młodzież z otaczającego regionu, ale także młodzież z Białorusi i Ukrainy. W ośrodku tym tworzą się załączki do prowadzenia badań naukowych i tworzenia różnych form współpracy nauki z biznesem oraz transferu innowacji. Koncepcja stworzenia Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego, obejmującego miasta Biała Podlaska, Międzyrzec Podlaski i Terespol oraz uru-

chowanie strategicznych inwestycji terytorialnych o charakterze produkcyjnym mogłoby podnieść aktualną rangę powiatu, jako ośrodka subregionalnego, wypełniającego funkcje ponadlokalne do rangi ośrodka bardziej znaczącego w skali całego kraju i Unii Europejskiej. Poza rozwojem ośrodka akademickiego ważną funkcję ponadlokalną pełnią wysoko oceniany i ciągle rozwijany Wojewódzki Szpital Specjalistyczny oraz Izba Celna obsługująca znaczny odcinek wschodniej granicy Polski.

Na terenie powiatu bialskiego jest brak większych przedsiębiorstw produkcyjnych mimo to firmy odzieżowe i meblarskie są znane nie tylko w kraju i współpracują z wielkimi sieciami dystrybucyjnymi. Wielki potencjał gospodarczy tkwi w branży transportowej i spedycyjno logistycznej.

Potencjał demograficzny powiatu jest stosunkowo stabilny, chociaż powiat z liczbą mieszkańców 41 osób na km² należy do grupy najślabiej zaludnionych w Polsce i w województwie. Przyrost naturalny na terenie powiatu jest lekko ujemny. Przewiduje się, że do 2035 roku liczba ludności w powiecie obniży się o około 12% ze 114 tys. do około 100 tys. osób. Niepokojący jest przewidywany spadek udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym z około 24,5 % do niespełna 21% ogólnej liczby ludności. Udział ludności w wieku produkcyjnym w latach 2003-2011 wzrósł z ok. 60 do 64%. Przewiduje się, że obecny lekki trend spadkowy ludności w wieku poprodukcyjnym odwróci się w przyszłości i wskaźnik obciążenia demograficznego zacznie wzrastać, chociaż obecnie jest już wysoki. W konsekwencji tych zmian wzrośnie, chociaż nieznacznie, wskaźnik obciążenia demograficznego. W 2011 roku na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 29 osób w wieku poprodukcyjnym. Niska gęstość zaludnienia wynika z wiejskiego charakteru powiatu.

Wskaźnik urbanizacji jest niski i wynosi ok. 35% i nie uległ zmianie od początku XXI wieku. Lokalny rynek pracy ukształtowany jest przez przygraniczne położenie powiatu, rozwój sektorów produkcyjnych i nowej działalności handlowej ukierunkowanej na kupców z Białorusi oraz potrzeby rynku tranzytowego. Główne miejsca pracy tworzą instytucje i organizacje obsługi ruchu granicznego, placówki służby zdrowia i edukacji w tym szkolnictwa wyższego, podmioty sektora samorządowego, usług publicznych i niepublicznych oraz sektora transportowego, handlu i budownictwa. Bliskie położenie granicy stanowi podstawę funkcjonowania nielegalnego handlu i innych zjawisk tzw. „szarej strefy”. W strukturze podmiotowej gospodarki dominują mikroprzedsiębiorstwa (94%) Przedsiębiorstwa małe zatrudniające 10-49 osób stanowią tylko 5% zaś przedsiębiorstwa zatrudniające 50-249 osób zaledwie 1% zarejestrowanych podmiotów gospodarczych.

Wskaźnik zatrudnienia dla powiatu i miasta Biała Podlaska w 2001 roku wynosił 25,4 %. Z pracy najemnej utrzymywało się 25,71% mieszkańców. 9,58 czerpało dochody z pracy na rachunek własny, a 64,71 % utrzymywało się z innych źródeł. Stopa bezrobocia w powiecie w 2013 roku wynosiła 17% zaś w mieście Biała Podlaska 17,5%. Ważną częścią rynku pracy jest rolnictwo, w którym dominują małe gospodarstwa rolne, z których część ma szansę na rozwój funkcji pozarolniczych w dziedzinie agro i ekoturystyki.

W strategii przedstawiono dane liczbowe dotyczące różnych form i poziomów szkolnictwa. Z danych tych wynika, że szkolnictwo zawodowe, policealne i średnie dostosowane jest do potrzeb lokalnego rynku pracy. Strategia w niezadowalającym stopniu przedstawia stan i rolę szkolnictwa wyższego, które reprezentowane jest przez dwie szkoły, Państwową Szkołę Wyższą im. Papieża Jana Pawła II oraz Zamiejscowy Wydział Akademii Wychowania Fizycznego. W uczelniach tych kształcą się niemal 6 tys. studentów. Uczelnie te i powiązane z nimi społeczności akademickie spełniają coraz ważniejszą, kulturotwórczą, społeczną i ekonomiczną rolę w mieście i powiecie. Uczelnie te stanowią załączek akademickiego charakteru miasta, stały się istotnym czynnikiem rozwoju miasta i otaczającego regionu, wyraźnie niedocenianym w opracowanej strategii. To uczelnie wyższe i studenci, pracownicy uczelni zarówno miejscowi jak i przyjezdni będą kształtować koloryt Białej Podlaskiej i wpływać na jej nowoczesność. Absolwenci licznych nowouruchomionych kierunków studiów będą wzbogacać potencjał rozwojowy całej Lubelszczyzny.

Mimo położenia na skrzyżowaniu ważnych dróg w obszarze przygranicznym, atrakcyjność inwestycyjna miasta i powiatu jest oceniana jako niska. Na obszarze powiatu w 2012 roku zarejestrowanych było 12,5 tys. podmiotów gospodarczych i niewiele mniej (11,1tys.) w samym mieście Biała Podlaska. Na przestrzeni ostatnich lat corocznie przybywało 45-55 nowych podmiotów w powiecie oraz 70-90 nowych podmiotów na terenie miasta. Świadczy to o niezłej dynamice rozwoju, wyższej, niż w całym województwie lubelskim i utrzymywaniu się klimatu przedsiębiorczości. Stąd za dyskusyjne można uznać zaliczenie powiatu i miasta Biała Podlaska do obszarów zagrożonych stagnacją.

Ważne dla rozwoju przedsiębiorczości na omawianym obszarze jest funkcjonowanie podmiotów wspierających przedsiębiorstwa takich jak izby gospodarcze, fundacje stowarzyszenia i inne organizacje wsparcia biznesu. Tworzą się na tym terenie zaczątki klastrów, inkubatorów przedsiębiorczości oraz strefy czy podstrefy inwestycyjne. Jako przykłady działalności, ze znamionami sukcesu można wskazać centrum przeładunkowe i logistyczne w Małaszewiczach i firmy zlokalizowane we Wspólnym Obszarze Celnym.

Mimo pozytywnych przykładów należy uznać, że potencjał rozwoju sfery wspomaganie biznesu nie jest w pełni wykorzystany.

Strategia wskazuje, że omawiany obszar można zaliczyć do terenów atrakcyjnych turystycznie, na co składają się zarówno walory przyrodnicze parku krajobrazowego Podlaski Przełom Bugu, jak też unikalne obiekty dla turystyki religijnej (Kodeń, Jabłeczna, Kostomłoty, Pratulin), zespoły muzealno-pałacowe, czy gospodarcze (Stadnina Koni w Janowie Podlaskim). Teren sprzyja rozwojowi turystyki konnej, rowerowej i krajoznawczej. Biorąc pod uwagę także inne walory przyrodnicze i kulturowe, etnograficzne, a także obiekty eko i agroturystyczne teren powiatu zaliczony został do regionów turystycznych II Kategorii, o walorach zróżnicowanych, które mogłyby być lepiej wykorzystane z chwilą większej przepuszczalności granicy w Białorusią. Ważną potencjalną specjalnością powiatu mogą być ośrodki obsługi tranzytowej odnoszące się zarówno do turystów jak i obsługi pojazdów transportu samochodowego. Motele parkingi i stacje obsługi mogą stwarzać dogodne warunki do dynamicznie rozwijającego się sektora spedycyjno-logistycznego.

Skrzyżowanie wielu dróg międzynarodowych i krajowych, przygraniczne położenie, nasycenie obszaru infrastrukturą turystyczną i ogólny charakter tego obszaru sprawia, że rozwój sektora spedycyjno-logistycznego stanowi atrakcyjną perspektywę rozwojową na przyszłość dla powiatu, miasta i całego regionu. Aby to nastąpiło powinna nastąpić rozbudowa infrastruktury transportowo-komunikacyjnej i działania na rzecz żywienia i wzbogacenia przedsiębiorczości wewnętrznej oraz przyciąganie interesariuszy zewnętrznych. Powinny być do tego celu lepiej wykorzystywane środki z funduszy europejskich. Strategia wskazuje, że środki te powinny być nakierowane szczególnie na budowanie potencjału innowacyjnego obszaru.

Diagnoza potencjału innowacyjnego

Diagnoza potencjału innowacyjnego powiatu i miasta Biała Podlaska odnosi się do mieszkańców, jednostek samorządu terytorialnego, przedsiębiorstw, sektora rolniczego, rolno-spożywczego, a także lokalnych sieci innowacji oraz ośrodków akademickich i naukowo-badawczych. Szczególna uwaga została zwrócona na kapitał ludzki i kapitał społeczny, które stały się przedmiotem badań prowadzonych na terenie całego województwa w ramach projektu „Kapitał Intelktualny Lubelszczyzny 2010-2013”. Badania te odnosiły się do mobilności przestrzennej, samokształcenia, dostępu do infrastruktury informatycznej, członkostwa w organizacjach, działań na rzecz społeczności, stosunku do demokracji, poziomu zaufania do ludzi, instytucji, władz itp.

Z przeprowadzonych badań wynika, że mieszkańcy powiatu bialskiego częściej niż średnio w województwie uczestniczą w kursach i szkoleniach oraz konferencjach, natomiast rzadziej niż przeciętnie uczestniczą w studiach podyplomowych i innych zaawansowanych formach kształcenia. Wskaźniki dotyczące korzystania z komputera są też korzystne dla mieszkańców powiatu, natomiast umiejętność wykorzystywania komputera dla dokonania różnych operacji handlowych i finansowych jest stosunkowo słaba. Podobnie kształtuje się wykorzystywanie Internetu, w który gospodarstwa domowe powiatu są wyposażone słabiej a tym samym mieszkańcy rzadziej korzystają z jego usług. Mieszkańcy tego powiatu mają jednak przewagę nad innymi pod względem znajomości języka rosyjskiego i wyraźnie ustępują mieszkańcom województwa w zakresie umiejętności posługiwania się innymi językami obcymi. Białczanie rzadziej też przebywają za granicą, a jeśli już tam przebywają to niemal wyłącznie ze względu na wykonywanie pracy.

Społeczeństwo powiatu bialskiego reprezentuje tradycyjny typ społeczności, którą cechuje większa ostrożność w kontaktach z ludźmi i mniejszy poziom zaufania w kontaktach zewnętrznych. To zaufanie jest wysokie w stosunku do rodziny i bliskiego otoczenia, zaś niższe do sądów i policji. Członkowie społeczności mniej aktywnie angażują się w działania na rzecz organizacji społecznych, pożytku publicznego, wykazują też bardziej ograniczone niż średnio w województwie zaufanie do systemu rządów demokratycznych. To pozostawianie nieco w tyle dotyczy nie tylko mieszkańców i obywateli, lecz także samorządów terytorialnych. Mniej gmin niż przeciętnie posiada plany zagospodarowania przestrzennego i plany rozwoju lokalnego. W gminach występują opóźnienia w informatyzacji i wykorzystaniu cyfrowego systemu obsługi mieszkańców

Rozwijanie postaw innowacyjnych i wdrażanie innowacji przez przedsiębiorstwa to ważna działalność, z której korzysta nieco ponad czwarta część badanych przedsiębiorców. Niewielka jednak ich ilość dysponuje własnymi patentami i innowacyjnymi rozwiązaniami i przeznaczają środki na działalność badawczo-rozwojową.

W sektorze rolnictwa i przetwórstwa rolno-spożywczego upowszechnianie innowacji i wzmocnienie innowacyjnych postaw producentów przebiega pod wpływem oddziaływania instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej. Na obszarach powiatu bialskiego nie funkcjonują struktury klastrowe ukierunkowane na rolnictwo, istnieje natomiast siedem zrzeszeń producenckich zaangażowanych w produkcję warzyw owoców i grzybów. Są też inicjatywy tworzenia układów sieciowych ukierunkowanych na działalność turystyczną oraz aktywność społeczno-kulturową. Ważnym źródłem innowacji jest Ośrodek Szkolenio-

wo-Wystawienniczy w Grabanowie funkcjonujący w ramach Lubelskiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego oraz będące w fazie tworzenia Regionalne Centrum Badań Środowiska Rolnictwa i Technologii Innowacyjnych EKO-AGRO-TECH w PSW im. Papieża Jana Pawła II w Białej Podlaskiej. Centrum to, obok Centrum Badań nad Innowacjami funkcjonującego od 2012 roku w tej uczelni oraz Regionalnego Ośrodka Badań i Rozwoju przy Akademii Wychowania Fizycznego stanowi istotny potencjał do prowadzenia działalności naukowo-badawczej w mieście. Podając informacje o instytucjach otoczenia biznesu należy stwierdzić, że Lokalna Strategia Innowacji dla powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska niedostatecznie przedstawiła aktualną rolę i znaczenie funkcjonujących na tym terenie uczelni wyższych oraz roli ich potencjału innowacyjnego na przyszłość. Jest to jedna z ewidentnych słabości tej strategii.

Ocena lokalnej strategii innowacji

Lokalna Strategia Innowacji dla powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska zawiera analizę SWOT, misję i pożądaną wizję rozwoju oraz cel nadrzędny, cele strategiczne i priorytetowe kierunki działań. Całość opracowania uzupełniają zakończenie oraz bibliografia i netografia. Misją LSI jest wsparcie procesu transformacji gospodarki na obszarze powiatu i miasta w kierunku zwiększenia ich konkurencyjności i innowacyjności, stymulowanie rozwoju lokalnego systemu innowacji i wielopłaszczyznowej współpracy w obszarach uznanych za kluczowe dla rozwoju powiatu i miasta. Pożądana wizja zakłada, że powiat i miasto jest obszarem specjalizującym się w sektorze związanym ze spedycją, logistyką energią niskoemisyjną, produkcją żywności ekologicznej, turystyką i agroturystyką, innowacyjnymi usługami medycznymi i prozdrowotnymi i jako obszar subregionalny wspomaga funkcje Lubelskiego Obszaru Metropolitalnego.

Celem nadrzędnym strategii jest rozwój innowacyjnego sektora spedycyjno-logistycznego, energetycznego (energii niskoemisyjnej), produkcji i przetwórstwa żywności ekologicznej, turystycznego i agroturystycznego, usług medycznych i prozdrowotnych w ramach lokalnego systemu innowacji.

W strategii przyjęto trzy priorytety:

1. Stworzenie warunków dla rozwoju lokalnego systemu innowacji
2. Wzmocnienie procesu specjalizacji technologicznej powiatu
3. Wzmocnienie procesu specjalizacji funkcjonalnej powiatu.

W każdym z priorytetów wyodrębniono po kilka celów operacyjnych (łącznie 12 celów). Nie wyodrębniono celów priorytetowych ani celów operacyjnych wyłącznie dla miasta Biała Podlaska. Zaproponowany

cel nadrzędny i priorytety rozwoju można uznać za uzasadnione.

Nie w pełni można się jednak zgodzić z wypunktowaną w analizie SWOT oceną wskazującą na przewagę słabych stron nad mocnymi omawianego układu lokalnego. Pocięszające jest jednak to, że autorzy strategii dostrzegają pojawiające się szanse związane z występowaniem kopalin i zasobów naturalnych oraz unikalnym położeniem przy ważnych szlakach komunikacyjnych. Strategia w niewystarczającym stopniu pokazuje też pewne kierunki działań rozwojowych mające charakter endogeniczny. Miasto zbyt silnie skupia się na wspieraniu rozwoju sektorów usługowych i nie docenia możliwości przywrócenia

znaczenia sektorów produkcyjnych. Nie zostały wystarczająco zaakcentowane czynniki mające charakter egzogeniczny, do których w pierwszej kolejności należy zaliczyć faktyczną realizację budowy autostrady A-2. O budowę tej autostrady powinny zabiegać szczególnie władze województwa lubelskiego. Budowa autostrady będzie miała wielkie znaczenie dla całej północnej części Lubelszczyzny i wyraźnie wzmocni czynniki rozwojowe powiatu i miasta Biała Podlaska, jako obszaru transgranicznego. Może to być głównym czynnikiem zmiany charakteru obszaru powiatu bialskiego i miasta Biała Podlaska z obszaru zagrożonego stagnacją w obszar o dużym potencjale rozwojowym.

Adres do korespondencji:

prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz
Państwowa Szkoła Wyższa im. Papieża Jana Pawła II
w Białej Podlaskiej
ul. Sidorska 95/97, 21-500 Biała Podlaska, Polska
e-mail: adamowicz.mieczyslaw@gmail.com
tel. +48 83 344 99 06

LOCAL INNOVATION STRATEGY FOR THE BIALSKI DISTRICT AND THE CITY OF BIAŁA PODLASKA, AS AN EXAMPLE OF THE STRATEGY FOR THE AREA THREATENED BY STAGNATION

Mieczysław Adamowicz

Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska

Introduction

Marshal Office of the Lublin Voivodeship initiated the project "Intellectual Capital of Lublin Province 2010 - 2013". The implementation of this system project focused on the exploration of modern development factors of Lublin province which, as one of the outermost regions of the European Union, requires both external support from the European Union, as well as mobilization and startup of internal forces and resources. These resources should be sought especially in the intellectual capital, including both human capital and social capital of the structural and relational capital.

The project assumes that there is a correlation between the level of intellectual capital, and the level of competitiveness of the region in the economic – social scope. The regional intellectual capital could be found in many areas and environments, in characteristics of the inhabitants, in the basic cells of society (family, household), in properties of institutions and business organizations.

The carried out diagnosis of intellectual capital resources in the region assisted in locating local areas of competitiveness and development, and areas at risk of stagnation. Research, analysis and public consultation showed that the Lublin region is highly diversified internally, the main reasons of which lie in the historical past, the geographical location and the weakness or lack of dialogue at the local and regional level. Bearing in mind the need to build local and regional cohesion, social activity and stimulation of entrepreneurship and better use of internal resources, it was proposed in the second round of consultation of the strategy within the districts to develop local strategies for innovation in selected districts with high levels of development and in the counties being the areas at risk of stagnation. The first group consisted of areas of the county Puławski, and areas of counties Łęczyński and Świdnicki. The second group included areas of the following rural counties: Bialski, Chełmski, Włodawski and Krasnostawski along with bordering townships in these areas - Chełm and Biała Podlaska. With the exception of the county Krasnostawski all three counties

lie in the border area. This paper presents an overview of the Local Innovation Strategy (LSI) for the Bialski county and the city of Biała Podlaska¹.

In addition to the reasons for commencement of work and the theoretical and organizational introduction to the problems and the results of public consultations, Local Innovation Strategy includes three content-analytical chapters:

- Diagnosis of competitive potential,
- Diagnosis of innovative potential,
- Local innovation strategy,

which are followed by the conclusion and bibliography. Such an arrangement of work suggests that consultations influenced the content of main chapters of the document, which covers a total of 136 pages.

Diagnosis of competitive potential

LSI Logic Diagram assumes that the strategy will raise the level of competitiveness of the source areas by promoting innovative sectors of the economy and multi-faceted cooperation of various entities within the local innovation system. LSI Development proceeded in four stages: analytical and conceptual, research and consultation, conceptual - consultation and implementation. The concept of innovation and innovativeness is based on the literature with emphasis on three paradigms: entrepreneurship, technological development, market-oriented strategy and professional management. Such programmed model of innovation is embedded in the economic and social structure of the region, subjected to a global phenomena and external competitive forces and refers to the concept of a learning region. Such a model of local development should be based on the principles of sustainable development, where a constant process of knowledge creation takes place through the rational use of resources and various forms of capital, institutional infrastructure, and creative forms of relationships and reactions between the elements of structure and action actors.

Local Development Strategy of Bialski province and the city of Biała Podlaska was based on the diagnosis

¹ Strategy was elaborated by a team of experts including Lech W. Zacher, Krystyna Leśniak-Moczuk, Alina Betlej, Irena Niećko, Dawid Błaszczak

of a competitive and innovative potential of the area, which on the basis of different expertise developed in the framework of the project 2010-2013 Lublin Intellectual Capital has been classified as an area of stagnation. Both the immediate past historical position, as well as existing forms of activity and the shortcomings of the strategic management of the region make this assumption open for the discussion for the future.

This region includes the city of Biała Podlaska with its 58 thousand people population, 17 rural and two urban municipalities (Terespol and Międzyrzec Podlaski), which is inhabited by the population of 114 thousand residents. With an area of 2754 km² it is the largest district of the province of Lublin and the third largest in Poland. Of particular importance for the development of the county is its border location, at the external border of the European Union, through which the lines of communication, both by road and rail run. This position on the railway line E-20 was well used in the past, as this railway was supported by a large transshipment port in Małaszewicze, which is currently striving to rebuild its potential. The only planned fragment of the motorway A-2 in the Lublin province runs through this county, which could be an important determinant of the development of existing potential in the area of transport and logistics. The potential development of road infrastructure and logistics, including walkways and crossings points, storage facilities, handling the routes by rail, road and air is a potential that can be used in support of regional policy within the district and provincial authorities.

Bialski county is an agricultural area with the potential for development of organic farming, agri - food, food processing and non-agricultural use of rural areas for the creation of non-conventional energy sources, and eco and agro tourism and multicultural tourism. City of Biała Podlaska completes and may develop features of transit services and trade-oriented support of citizens across the eastern border. As a city it has two universities and it is home to other educational institutions. It has a real basis for the development of an academic trainee center not only for young people from the surrounding region, but also for the young people from Belarus and Ukraine. This resort builds foundations for the conduct of research and development of various forms of cooperation between science and business and innovation transfer. The concept of the creation of the Municipal Functional Area, including the city of Biała Podlaska, Międzyrzec and Terespol and launching strategic territorial investments of production nature could raise the current status of the county, as a sub-regional center, serving the supra-local functions to the level of the resort that is perceived as more significant by the whole country and the European Union. In addition to developing an academic center, an important function on a supra-local level is

served by highly-assessed and still being developed Provincial Specialist Hospital and Customs Chamber supporting a significant section of the eastern Polish border.

Within the county Bialski there are no major production companies, and despite this fact, its clothing and furniture companies are known not only in the country but they also cooperate with large distribution networks. Significant economic potential lies in the transport and forwarding logistics sectors.

Demographic potential of the district is relatively stable, although the district with a population of 41 people per km² belongs to the group of the least populated in Poland and in the region. Population growth in the county is slightly negative. It is expected that by 2035 the population of the county will be reduced by about 12% from 114 thousand to about 100 thousand people. The expected decline in the share of the population in the productive age of approximately 24.5% to less than 21% of the total population is quite worrying. The share of the working age population in the years 2003-2011 increased from approximately 60 to 64%. It is expected that the current slight downward trend in the retirement age of the population will reverse in the future and the dependency ratio will start to increase, although at present it is already high. As a consequence of these changes the demographic dependency ratio will increase, albeit slightly. In 2011, 100 people of working age there were 29 people in the retirement age. Low population density results from the rural nature of the county.

The urbanization rate is low, at around 35% and has not changed since the beginning of the twenty-first century. The local labor market is shaped by the border location of the county, the development of productive sectors and new commercial activity aimed at buyers from Belarus and needs of the transit market. Main work places are created by institutions and organizations operating within the area of cross-border traffic, health care facilities and education including higher education, local government entities, public and private services and the transport sector, trade and construction.

The proximity to the border is the basis for the functioning of trafficking and other phenomena called "Gray area". The subject structure of the economy is dominated by micro-enterprises (94%). Small enterprises employing 10-49 persons constitute only 5% of the companies employing 50-249 people, only 1% of registered business entities.

The employment rate for the county and the city of Biała Podlaska in 2001 amounted to 25.4%. 25.71% of the population was engaged in paid employment. 9,58% drew income from self-employment, and 64, 71% obtained it from other sources. The unemployment rate in the county in 2013 was 17% while in the

city of Biała Podlaska- 17.5%. An important part of the labor market is agriculture, which is dominated by small farms, some of which have the potential for the development of non-agricultural functions in the field of agro and eco-tourism.

The strategy presents the figures for the various forms and levels of education. These data indicate that vocational education, post-secondary and secondary education is tailored to the needs of the local labor market. Strategy in an unsatisfactory degree presents the state and the role of higher education which is represented by the two schools, Pope John Paul II State School of Higher Education and the Faculty of Physical Education Academy. Nearly 6 thousand students are educated in these two schools. These universities and associated academic communities serve the increasingly important, culture, social and economic role in the city and county. These institutions constitute the nucleus of the academic character of the city, and they have become an important factor in the development of the city and the surrounding region, while remaining clearly underestimated in the developed strategy. It is the universities and students, university staff, both locals and visitors will shape the tone of Biała Podlaska and will affect its modernity. Graduates of the newly inaugurated numerous specializations will enrich the development potential of the entire Lublin region.

Despite the location at the crossroads of important roads in the border area, the investment attractiveness of the city and county is assessed as low. In the area of the county in 2012, there were 12, 5 thousand registered operators and a little less (11.1 thous.) in the city of Biała Podlaska. In recent years, every year 45-55 new entities appeared and 70-90 of new entities in the district of the city. This shows a pretty good development dynamics, higher than in the whole province of Lublin and maintenance of a business climate. Hence, the discussion may be raised whether to consider the county and the city of Biała Podlaska to areas at risk of stagnation.

Functioning of entities supporting business entities such as chambers of commerce, foundations, associations and other business support organizations is important for the development of entrepreneurship in this area. Beginnings of clusters, incubators and zone or sub-zone of investments are being formed in the area. Handling and logistics center in Małaszewicze and companies located in the Joint Customs Zone can be noted as examples of activities, bearing the marks of success. Despite the positive examples, it should be considered that the potential for the development of the sphere of business support is not fully utilized. The strategy indicates that this area may include the areas attractive to tourists, which encompass both the natural beauty of a landscape park Podlaski, Breakthrough of river Bug, as well as unique objects for religious

tourism (Koden, Jabłeczna, Kostomłoty, Pratulin), groups of museum-palaces, or economic areas (Stud Farm in Janow Podlaski). The area is conducive to the development of horse riding, cycling and sightseeing. Taking into account also other natural and cultural, ethnographic advantages, as well as objects of eco and agro-tourism, the area of the district has been credited to the tourist regions Category II, with different values, which could be better utilized at the moment of greater permeability of the border with Belarus. An important potential specialty of the county may be transit service centers relating to both tourists and vehicle service car transport. Motels, parking areas and service strategies may create favorable conditions for the dynamically developing sector of forwarding and logistics.

Crossing of many international and national roads, border location, area filled with tourist infrastructure and the general nature of the area all make the development of the shipping and logistics sector an attractive prospect for the future development of the county, the city and the entire region. For this to happen there should be a development of infrastructure for transport and communication and an action to revitalize and enrich the internal entrepreneurship and attracting external stakeholders. European funds should be used for this purpose in a better way. The strategy indicates that these measures should be aimed particularly at building the innovation capacity of the area.

Diagnosis of innovation potential

Diagnosis of the innovative potential of the county and the city of Biała Podlaska refers to residents, local governments, businesses, the agricultural sector, agro-food, as well as local networks of innovation and academic and scientific research. Particular attention has been paid to human capital and social capital, which became the subject of research conducted throughout the province in the project "Intellectual Capital of Lublin 2010-2013". These studies relate to spatial mobility, self-study, access to infrastructure, membership in organizations, activities for the community, approach to democracy, the level of trust in people, institutions, authorities, etc.

The study shows that the residents of the county Bialski, more often than the average in the regional level, participate in training courses and conferences, while less than the average participate in postgraduate and other advanced forms of education. Indicators related to computer use are also beneficial for the residents of the county, and the ability to use a computer to carry out the various commercial and financial transactions is relatively weak. The use of the Internet in which households in the county are equipped with is smaller, and thus residents rarely use these services.

The inhabitants of this district, however, have an advantage over the other regions in terms of knowledge of the Russian language. People of the province are significantly lagging behind other inhabitants in terms of skills in other foreign languages. Inhabitants of the province less often reside abroad, and if they do, they stay there it is almost solely due to the performance of work.

Society of the Bialski region represents the traditional type of community, which is characterized by greater caution in dealing with people and a lower level of trust in external relations. This confidence is high in relation to family and close environment, and lower towards courts and the police. Members of the community are less actively engaged in promoting social organizations, public benefit, and they consider also more limited than average in the province confidence in the system of democratic governance. This staying a bit behind applies not only to the residents and citizens, but also local governments. Less than the average of municipalities have zoning plans and local development plans. In the municipalities there are delays in computerization and use of digital service system for residents.

Developing innovative attitudes and implementation of innovations by firms is an important activity, which is used by slightly more than a fourth part of the surveyed entrepreneurs. A small number of them has its own patents and innovative solutions and dedicates resources to research and development activities.

In the agriculture and agri-food sector, promotion of innovation and strengthening the dissemination of innovative attitudes of manufacturers is conducted under the action of instruments of the Common Agricultural Policy. In areas of the county Bialski there are no functioning cluster structures focused on agriculture, while there are seven associations of producers involved in the production of vegetables fruits and mushrooms. There are also initiatives to develop network systems targeted for tourism and socio-cultural activity.

An important source of innovation is the Training Centre and exhibition in Grabanowie operating within the Lublin Agricultural Advisory Centre, and being in the phase of creating the Regional Centre for Environmental Research and Technology Innovation of Agriculture ECO-AGRO-TECH in Pope John Paul II State School of Higher Education in Biała Podlaska. This center, next to the Centre for Research on Innovation has functioned since 2012 in this university and the Regional Centre for Research and Development at the University of Physical Education and it is an important potential for conducting research activities in the city. When giving information about the business environment institutions it should be stated that the Innovation Strategy for Local Administrative Region and

the city of Biała Podlaska inadequately presented the current role and importance of universities in the area and the role of their innovative potential for the future. It is one of the obvious shortcomings of this strategy.

Assessment of local innovation strategy

Innovation Strategy for the Bialski county and the city of Biała Podlaska comprises SWOT analysis, mission and vision of the desired development and the overriding objective, strategic objectives and priority actions. The whole development is complemented by the conclusion and bibliography and webgraphy. LSI mission is to support the transformation of the economy of the county and city in order to increase their competitiveness and innovation, stimulate the development of local innovation system and multi-faceted co-operation in areas identified as crucial for the development of the county and city.

The desired vision assumes that the county and the city is an area specializing in the sector involved with freight forwarding, logistics, low-carbon energy, organic food production, tourism and agro-tourism, innovative medical services and health-related services and as a sub-regional area it supports the functions of the Lublin Metropolitan Area. The overall objective of the strategy is the development of innovative sector of forwarding and logistics, energy (low-carbon energy) production and processing of organic foods, tourism and agritourism, medical services and health promotion in the frames of local innovation system.

Three priorities were adopted:

1. Creating conditions for the development of the local innovation system
2. Strengthening technological specialization of the county
3. Strengthen functional specialization of the county.

In each of the priorities several operational objectives were identified (including 12 targets). No priority objectives or operational targets only for the city of Biała Podlaska were identified.

One cannot also fully agree with the bulleted list in the SWOT analysis specifying an assessment that indicates the advantage of the weaknesses over the strengths of this local system. It is encouraging, however, that the authors of the strategy recognize emerging opportunities associated with the occurrence of minerals and natural resources and unique location on major transportation routes. Strategy insufficiently presents also some directions of development activities of endogenous character. The city focuses too strongly on supporting the development of service sectors and underestimates the ability to restore the importance of the production sectors. Factors of exogenous nature were not sufficiently emphasized,

which in the first place include the actual implementation of the construction of the A-2 motorway. The authorities of Lublin province ought to strive for the construction of this highway in particular. Construction of the highway will be of great importance for the whole of the northern part of the Lublin region and

the developmental factors of the county and the city of Biała Podlaska as the cross-border area will be clearly strengthened. This could be a major factor in changing the nature of the area of Bialski county and the city of Biała Podlaska from the area threatened by stagnation into the area with high development potential.

Address for correspondence:

prof. dr hab. Mieczysław Adamowicz
Pope John Paul II State School of Higher Education
in Biała Podlaska
Sidorska St. 95/97, 21-500 Biała Podlaska, Poland
e-mail: adamowicz.mieczyslaw@gmail.com
phone: +48 83 344 99 06